

JOGSZABÁLYOK NYILVÁNTARTÁSA PEREMLYUKKÁRTYÁN

Szabó Béla

A gyakorlatban elég nehéz problémát jelent a különböző szintű rendeletek, határozatok stb. /a továbbiakban: jogszabályok/ megbízható és könnyen hozzáférhető nyilvántartása. A különböző fajta katalógusokból /cim-, tárgy-, szakkatalógus/ a kikeresés eléggé nehézkes, hosszadalmas, különösen akkor, ha egy témakört vagy szakterületet, esetleg egy meghatározott népgazdasági ágat érintő, illetve szabályozó valamennyi jogszabályra van szükség. Nem is beszélve arról, hogy az említett katalógusok elkészítése is igen sok munkát igényel.

Éppen az említett okok tették szükségessé újabb, egyszerűbb nyilvántartási forma keresését. Eddigi tapasztalatok szerint erre a célra a peremlyukkártyák megfelelnek. Lehetővé teszik a jogszabályok többféle szempont szerinti nyilvántartását, anélkül, hogy az elkészített kártyákat valamilyen rendszer szerint a visszakereshetőség miatt csoportosítani kellene.

Az alábbiakban röviden ismertetjük a Nehézipari Minisztériumban kidolgozott módszert a határozatoknak a peremlyukkártyákon történő nyilvántartására, azzal a módosítással, hogy az egészen sajtószerű, tehát csak a Nehézipari Minisztériumra jellemző szempontokat figyelmen kívül hagyjuk.

I.

A KÁRTYA TARTALMÁNAK, NYOMATÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA, A KÓDJEGYZÉK ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A nyilvántartáshoz az 1.sz. ábrán bemutatott kétsoros peremlyukkártyát használtuk fel.

A kártyák nyomattal és nyomat nélkül is beszerezhetők, azonban a nyomattal ellátott kártyák esetében is szükség van további kiegészítésre, hogy a kívánt célra alkalmasak legyenek. A kártyák nyomtatást tehát tulajdonképpen meg kell tervezni. Az elkészített minta alapján a nyomást nyomda végzi el.

A kártyák nyomtatásának megtervezése előtt azonban ismerni kell a jogszabályok csoportosításának szempontjait, ezek jelölése mennyi helyet igényel a kártyán, azaz ki kell dolgozni a kódjegyzéket.

Mindenekelőtt meg kell állapítani azokat a legáltalánosabb fogalmakat, illetve csoportképző ismérveket, amelyek a későbbi válogatás során fontosak lehetnek, azaz amelyek alapján ki lehet keresni a kívánt jogszabályt vagy jogszabályokat. Meg kell tehát határozni a fő fogalomcsoportokat.

Jelen esetben a kívánt célt mintegy 5 főfogalomcsoport bevezetésével lehet elérni. Legyenek ezek az alábbiak:

1. Témakörök
2. Népgazdasági ágak
3. A jogszabályt kibocsátó szervek
4. A jogszabálykiadásának éve
5. Egyéb

A továbbiakban fő fogalomcsoportonként részletesebben meg kell vizsgálni a kódjegyzék elkészítésének módját, valamint azt, hogyan történik a kódjeleknek a kártyára való rávezetése.

1. A témakörök elnevezésű fő fogalomcsoportba aszerint kell besorolni a határozatokat, hogy azok milyen kérdéseket szabályoznak. Ez nyilván csak úgy lehetséges, ha a témaköri fő fogalomcsoporton belül is képezünk csoportokat. Itt is először általános témaköröket szükséges megjelölni, majd ezeket tovább bontva haladni a konkrét felé. Az első ütemben meghatározott /tehát legáltalánosabb/ csoportokat az egyértelműség kedvéért a továbbiakban témaköri főcsoportoknak, az ezeken belül létesített csoportokat témaköri csoportoknak, az újabb bontás eredményeit pedig témaköri alcsoportoknak nevezzük.

A témaköri főcsoportok eléggé általános fogalmakat takarnak. A nálunk alkalmazott kódjegyzék 19 ilyen csoportot tartalmaz /pénzügy és hitel, munkaügy, műszaki fejlesztés, tervezés, nemzetközi kérdések, stb./ s ezek valamelyikébe a jogszabályokban előforduló összes témakör belefér. /Meg kell azonban jegyezni, hogy mi csak a Nehézipari Minisztériumot is érintő jogszabályokat dolgozzuk fel./

Természetesen ez a bontás még nem teszi lehetővé, hogy nyilvánvalóságunk segítségével a keresett jogszabályt vagy jogszabályokat rövid idő alatt megtaláljuk, ezért az egyes főcsoportokon belül további bontást kell végezni. A munkaügyi témaköri főcsoporton belül pl. a következő csoportok képezhetők: munka- és üzemszervezés, munkatermelékenység, munkafegyelem, a munka díjazása stb. Ilyen mélységű bontással már a válogatás eredményesebb, de ha sok a nyilvántartott jogszabály és esetleg egyéb szempontok is indokolják, célszerű témaköri alcsoportokat is létrehozni. A munka- és üzemszervezés elnevezésű csoport esetében pl. alcsoportok lehetnek: munkanormák, napi műszakszámok, túlórák, munkaverseny stb.

Az alábbiakban bemutatunk egy témakörrel kapcsolatos kódjegyzéket, amelyben az egyszerűség kedvéért csak két témaköri főcsoport

szerepel, de a csoportokon és alcsoportokon belül sem teljes a felsorolás. Tehát lesznek olyan témák, amelyek bár a példában szereplő témaköri főcsoportokhoz tartoznak, a jegyzékben mégsem szerepelnek.

AB 15 Munkatípus

CD 01 Munka- és üzemszervezés

EF 01 Munkanormák

" 02 Napi műszakszámok

" 03 Tulórák

" 04 Munkaverseny

CD 02 A munka díjazása

EF 01 Munkabér

" 02 Az anyagi ösztönzés egyéb pénzbeli formái

" 03 Természetbeni juttatások

" 04 Bérfejelem

" 05 Személyi fizetések

CD 03 Munkatermelékenység

04 Munkafejelem

05 Munkavédelem

AB 16 Nemzetközi kérdések

CD 01 Gazdasági, tudományos, műszaki együttműködés

EF 01 Kétoldalu

" 02 Többoldalu

CD 02 Közös vállalatok, vállalkozások, beruházások

03 Egyéb együttműködés /megállapodások, szerződések, egyezmények/

CD 04 Nemzetközi rendezvények

EF 01 Kiállítások, vásárok

" 02 Kongresszusok, konferenciák

" 03 Egyéb rendezvények

A témakörök előtt levő nyomtatott nagybetűk - amelyekből az AB a főcsoportok, a CD a csoportok, az EF pedig az alcsoportok előtt található - csupán a kártyán való tájékozódást szolgálják. Az előre nyomott kártyákon ugyanis a szónakat az ABC nagybetűivel megjelölik. A nagybetűkkel való jelölés azért is figyelmen kívül hagyható, mert az egyes szónakat a kártya nyomtatának elkészítése során felirattal látják el.

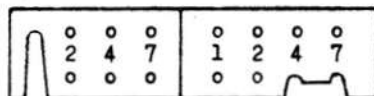
A témakörök előtti számok a kódszámok. Ez a számozás a főcsoportok esetében 1-től folyamatosan történik. A példában a munkaügyi témaköri főcsoport azért kapta a 15-ös kódszámot, mert feltételeztük, hogy ez a főcsoport kódjegyzékben már a tizenötödik.

Amint azonban a kódjegyzékből is kitűnik, a csoportok és alcsoportok számozása is minden főcsoporton, ill. csoporton belül 1-től folyamatosan történik. Ez azért engedhető meg, mert egy csoport vagy alcsoport kódszáma tulajdonképpen négy, illetve hat számjegyből áll. Ezt figyelembe véve, a Munkabér című témakör kódszáma a jegyzék szerint 15 02 01, tehát a csoport és főcsoport számát is tartalmazza. Ilyen értelemben tehát minden alcsoport száma különböző. Ezt figyelembe kell venni a válogatás során is. A munkabér témakört tehát nem elegendő az EF helyen 01-nél keresni, mert akkor kigyűjtenénk kódjegyzékünk szerint a munkanormák alcsoportot, valamint a másik főcsoportból a kétoldalu gazdasági, tudományos, műszaki együttműködés és a kiállítások, vásárok című alcsoportokat is. A helyes kód tehát az AB, CD és EF helyen lévő 15 02 01. Az elmondottak vonatkoznak a csoportokra is, tehát ezeket csak négyjegyű kódszámmal lehet meghatározni.

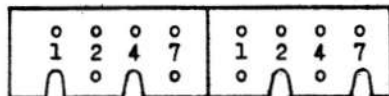
Ezek után meg kell vizsgálni, hogyan jelölhetők a témakörök a lyukkártyán, illetve a jelöléshez hány lyukpárt kell felhasználni. Mint ismeretes, a peremlyukkártyák esetében többféle kódolási rendszer lehetséges. Mi a témakörök jelölésére az összegező kód rendszerét használjuk.

A témaköri főcsoportok jelölésére tehát egy zóna nem elegendő, minthogy itt csak 9, legfeljebb 10 lehetőség van, a főcsoportok száma pedig - ha az általunk kidolgozott kódjegyzéket vesszük alapul - 19. A jelölés két lyukmezővel megoldható. Így 99 féle lehetőség van, ami bőven elegendő.

Két zóna alkalmazásánál az egyik zónában az egyeseket, a másikon pedig a tizeseket ábrázoljuk az alábbiak szerint:

a 10-es jelölése

az 59-es jelölése

A gondolatmenetet folytatva a következő két zónán jelölhetők a témaköri csoportok, az azután következő kettőn pedig az alcsoportok.

A csoportok zónaszükséglete úgy állapítható meg, hogy a kódjegyzékben megnézzük, melyik főcsoport van a legtöbb csoportra bontva. Az itt található csoportok száma adja meg a csoportok kódszám-szükségletét. Ennyi kódszám elegendő, hiszen az előzőekben lerögzítettük, hogy egy csoportot csak a főcsoport kódszámával együtt, tehát 4 számjeggyel lehet jellemezni. /Ez a Nehézipari Minisztériumban kidolgo-

zott kódrendszerénél 18. Két zóna teljes mértékben elegendő, még több mint 80 felesleges hely is marad. Ez azonban nem baj, mert a kódrendszer gyakorlatilag egyik leghasznosabb tulajdonsága, hogy kidolgozás után, alkalmazás közben is bármikor kiegészíthető, ha gyakorlati munka során az a tapasztalat, hogy a csoportosítás mélysége nem kielégítő, vagy hogy egyes jogszabályokat nem lehet a rendelkezésre álló témakörökbe beilleszteni. Ilyenkor szükség szerint új főcsoport, csoport vagy alcsoport képezhető.

Már említettük, hogy az alcsoportok részére is két zóna van fenntartva. A zónaszükséglet megállapítása hasonlóképpen történik, mint a csoportoknál, csak itt a legtöbb alcsoportszámot kell figyelembe venni. Ez a szám a Nehézipari Minisztériumban alkalmazott kód szerint 8. A továbbfejlesztési lehetőség fenntartása, valamint az egyöntetűség kedvéért azonban célszerű itt is két zónát igénybe venni.

Meg kell még jegyezni, hogy a példaként elkészített és az előzőekben bemutatott kódjegyzékben a munka díjazása című főcsoport bontása a legnagyobb mélységű. Itt a csoportok száma 5, ezért a kódszám-szükséglet is ugyanennyi. Az alcsoportoknál a kódszám-szükséglet szintén 5. Mindkét esetben elegendő tehát egy zónát igénybe venni, de csak akkor, ha határozottan meggyőződünk arról, hogy az esetleges kiegészítések után sem lesz szükség a főcsoportokban és csoportokban tíz-nél több csoportra, illetve alcsoportra.

A következő lépésként kell megtervezni a lyukkártyának a témakörökre vonatkozó feliratát, illetve rajzát. A példa a bérfejelem témakör kódszámát /15 02 04/ jelöli.

T É M A K Ö R I					
főcsoport		csoport		alcsoport	
0 0 0	0 0 0 0	0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0	0 0 0
2 4 7	1 2 4 7	1 2 4 7	1 4 7	1 2 4 7	1 2 7
0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0

A jogszabályok a gyakorlatban nem homogének, tehát nem egy témával foglalkoznak. Egy kartonon azonban csak egy témaköri főcsoport, ennek csak egy csoportja és alcsoportja jelölhető. Ez azt jelenti, hogy egy jogszabályról annyi kartont kell készíteni, ahány témakörrel foglalkozik. A témaköröknél alkalmazott kódrendszer azon alapul, hogy néhány igen általános témakört, témaköri főcsoportot jelöl meg, majd a kört a főcsoportokon belül egyre szűkítve halad az egyre konkrétabb felé. Ebből következik, hogy minél általánosabbak a témaköri főcsoportok, azaz minél kevesebb főcsoportot képezünk a nélkül, hogy az eredetileg átfogott témakört szűkítenénk, hasonlóan járunk el a témaköri csoportok és alcsoportok esetében is, annál kevesebb kartont kell egy jogszabályról készíteni. Ugyanakkor azonban ennek megfelelően a válogatás kevésbé lesz konkrét, a keresett határozatok körét esetleg nem lehet megfelelően leszűkíteni, s a váloga-

tás eredménye a szükségesnél több jogszabály.

A kódjegyzéket tehát úgy kell kidolgozni, hogy az ellentétes tendenciák a leginkább megfelelő eredményt adják.

Nem mindig szükséges a csoportokat alcsoportokra sem bontani. Néhány esetben /munkafegyelem, munkavédelem stb./ ezt a kódjegyzék sem alkalmazza. Ugyanakkor azonban lehetőség van az alcsoportokat tovább bontani /az anyagi ösztönzést például prémiumra, nyereségrészesedésre stb.-ra/, sőt az így nyert fogalmakat még tovább. Ez a lehetőség elméletileg korlátlan, a valóságban azonban a kártya jelmezének a függvénye.

A Nehézipari Minisztériumban a jogszabályok jellege és a munkával szemben támasztott követelmények nem teszik szükségessé az alcsoportok további bontását. Ebben a vonatkozásban általános érvényű elveket adni azonban nem lehet. Aki a nyilvántartásnak ezt a módját kívánja alkalmazni, annak a helyi körülmények, a jogszabályok jellege és mennyisége, a nyilvántartással szemben támasztott követelmények figyelembevétele alapján sajátmagának kell a bontás mélységét meghatároznia, illetve a kódjegyzéket kidolgoznia.

2. A népgazdasági ágak elnevezésű fő fogalomcsoportba aszerint kell besorolni a jogszabályokat, hogy azok a népgazdaság melyik ágát /ipar, építőipar, kereskedelem stb./ szabályozzák. Ebből a meghatározásból adódik, hogy lesznek olyan jogszabályok, amelyeket ebbe a fő fogalomcsoportba egyáltalán nem lehet besorolni, minthogy nem gazdasági jellegű kérdéseket szabályoznak /pl. az emberi együttélésre vonatkozó nem gazdasági jellegű jogszabályok/.

Tekintettel azonban arra, hogy az állam világviszonylatban egyre fokozódó mértékben avatkozik bele a gazdasági életbe, a ezzel párhuzamosan növekszik az ilyen tárgyban alkotott jogszabályok száma, a népgazdasági ágak szerinti csoportosítás hasznosságát nem lehet vitatni. A nálunk kidolgozott kódrendszer esetében pedig - gazdasági minisztériumról lévén szó - ez a csoportosítás szinte elkerülhetetlen. Általa ugyanis jelentősen szűkíthető a keresett jogszabályok köre, de adódhat olyan eset is, hogy ez a csoportosítás válik a válogatás alapjává /pl. ki akarjuk gyűjteni az összes külkereskedelemben vonatkozó jogszabályt/.

Felvetődik a kérdés, milyen mélységig történjen a népgazdasági ágak szerinti jelölés. Mindenek előtt le kell szögezni, hogy a témaköröknél alkalmazott kódolási rendszer itt nem alkalmazható. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a jogszabályok e szerint a főfogalomcsoport szerint sem homogének. Ugyanez a jogszabály vonatkozhat több népgazdasági ágra, vagy - a kódolás mélységétől függően - ágazatra, esetleg iparágra is. Ebből kifolyólag ez a fő fogalomcsoport is több kárton alkalmazását tenné szükségessé.

Az egy határozaton belüli többféle témakör miatt szükséges kártonok száma így annyiszorosára növekednék, ahány népgazdasági ágra az adott jogszabály vonatkozik. Mindegyik témakört tehát annyi kár-

tyán kellene jelölni, ahány népgazdasági ágat a jogszabály érint, vagy megfordítva, minden népgazdasági ágat annyi kártyán jelölhetnénk, amennyi az illető jogszabály által érintett témakörök száma. Ha egy jogszabály például 3 témával és 4 népgazdasági ággal kapcsolatos, az ilyen módszer szerint szükséges kártyák száma 12, vagyis a két tényező szorzata.

Nyilvánvaló, hogy a legcélszerűbb megoldás az lenne, ha egy jogszabályról csak egy kártya készülne. A témák rokonsága és a jogszabályok tartalma -mint már említettük - ezt kódrendszerünkénél nem tesszik lehetővé. Ezt tehát mint szükséges rosszat tudomásul kell venni. Együttal azonban módot kell találni arra, hogy a szükséges kártyák számát legalább a többi fő fogalomcsoportba történő besorolás miatt ne kelljen növelni.

Ez legegyszerűbben úgy érhető el, ha minden jelhelyhez közvetlenül rendeljük hozzá a fogalmakat, azaz egy népgazdasági ágat, ágazatot, esetleg iparágat. Minthogy azonban egy-egy jogszabály hatálya legtöbbször több iparágra vonatkozik, sőt az is gyakori, hogy egy jogszabály az ipar vagy más népgazdasági ág egészét szabályozza, esetleg népgazdasági szintű érvénye lehet, a csoportosítást nem szükséges iparági mélységig elvégezni. Elég lehet csak a népgazdasági ág jelölése a következők szerint:

N é p g a z d a s á g i á g a k											
N			O			P					
o	o	o	o	o	o	o	o	o			
1	2	4	7	1	2	4	7	1	2	4	7
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

Az ábrán mindegyik jelhely egy-egy népgazdasági ágat /pl. N 1 ipar, N 2 építőipar, N 4 mezőgazdaság, stb./ jelent.

Amennyiben szükséges, az egyes népgazdasági ágakon belül további bontások végezhetők:

N é p g a z d a s á g i á g a k											
I p a r						Építőipar	Kereskedelem	stb.			
N		O		P		Q	R	S			
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
1	2	4	7	1	2	4	7	1	2	4	7
o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

Az előző ábrától eltérően itt a zóna egy-egy népgazdasági ágat, a jelhely az azon belüli csoportokat jelöli.

A teljes bontásról - amely alatt jelen esetben az ipar vonatkozásában az iparági bontás értendő - le kell mondani, mert a témakörök jelölése után mindössze 72 szabad jelhely marad, a teljes bontás pedig többszáz pozíciót igényelne. Azonban ez nem is szükséges, egyrészt azért, mert egy-egy jogszabály legtöbbször több iparágára vonatkozik, másrészt pedig azért, mert az egyes ágazatokon belüli üzszszevont csoportok létesítése /az iparon belül pl.: bányászat, vegyipar, villamosenergiaipar, gépgyártás, kohászat, stb./ a célnak megfelel. Legtöbbször azonban még ilyen csoportok létesítése sem szükséges. Ez egyébként megint olyan kérdés, amely elsősorban a helyi sajtóságok alapján oldható meg megnyugtatóan.

Az olyan jogszabályok jelölése, amelyek minden népgazdasági ágra, illetve az egy népgazdasági ágon belül létesített valamennyi csoportra egyaránt vonatkoznak, úgy történhet, hogy a most tárgyalt fő fogalomcsoportban létesített minden egyes jelhely felnyitandó. Ez a munka igen egyszerű. Amennyiben azonban az egyes népgazdasági ágakat is részletezzük, azaz az iparon, építőiparon, kereskedelmen stb. belül további csoportok vannak, a jelölésre más módszer is alkalmazható. Fenntartható például minden népgazdasági ágon belül egy jelhely az általános jellegű jogszabályok részére. Ez esetben, ha egy jogszabály valamennyi népgazdasági ágra vonatkozik, csak ezeket a jelhelyeket nyitják fel.

A népgazdasági ágak kódjegyzéke az alábbi.

A témakörökhöz hasonlóan azonban itt sem teljes a bontás, csupán az ipar és kereskedelem részleges kódja a példa.

Népgazdasági ágak

Ipar

- N 1 Ipar általában
- N 2 Bányászat
- N 4 Vegyipar
- N 7 Villamosenergiaipar
- O 1 Gépgyártás
- O 2 Kohászat

:

.

Kereskedelem

- R 1 Kereskedelem általában
- R 2 Belkereskedelem
- R 4 Külkereskedelem

stb.

A most ismertetett rendszer esetében tulajdonképpen elég lenne

egysoros lyukkártya is. Teljesen mindegy, hogy mély vagy sekély hornyolást alkalmazunk, csak az a fontos, hogy ez mindig egyféleképpen /tehát vagy sekélyen, vagy mélyen/ történjék.

3. A jogszabályokat kibocsátó szervek szerinti fő fogalomcsoport bontása igen egyszerű. Meg kell állapítani, hogy kb. hány jogszabálytzó szerv létezik, és ennyi jelölési lehetőséget kell biztosítani a lyukkártyán. Az ilyen szervek száma előreláthatólag tíz-nél több lesz, száz-nál azonban kevesebb és a jelölés a lyukkártyán 2 zónával megoldható az alábbiak szerint:

Kibocsátó szervek							
o	o	H	o	o	o	I	o
1	2	4	7	1	2	4	7
o	o	o	o	o	o	o	o

A hornyolás egyébrént a témaköröknél kifejtettek szerint történhet, minthogy egy jogszabály gyakorlatilag csak egy szerv jogszabálya lehet, vagyis egymást kizáró lehetőségek állanak fenn.

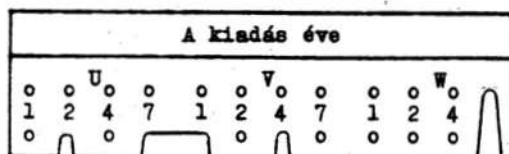
A vonatkozó kódjegyzék az alábbiak szerint készíthető el:

- H 1 Országgyűlés
- H 2 Elnöki Tanács
- H 4 Minisztertanács /Kormány/
- H 7 pénzügyminiszter
- I 1 nehézipari miniszter
- I 2 könnyűipari miniszter

stb.

A jogszabályt kibocsátó szervek helyett konkrétabb jelölés is alkalmazható. Ebben az esetben ugy készíthető el a kódjegyzék, hogy nemcsak a jogszabályt hozó szerv, hanem az is feltüntetendő, milyen jogszabályról /tehát rendeletről, határozatról, utasításról, stb./ van szó. /Pl. minisztertanácsi rendelet, minisztertanácsi határozat, pénzügyminiszteri rendelet, pénzügyminiszteri utasítás, stb./

4. A jogszabály kiadásának éve ugy jelölhető, hogy az évszám utolsó három jegyé szabályszerűen hornyolandó a kártyába. Erre három sónát kell igénybe venni.

1957. jelölése

A kódjegyzék tehát elkészült. Közben az is megállapítható, hogy az egyes jelhelyek, illetve zónák fölé milyen rajzok és feliratok szükségesek. Ezek után megtervezhető a kártya felirata.

A lyukkártya középső része, valamint hátoldala még üresen maradt. Ide kell bejegyezni azokat az adatokat, amelyek alapján a kiválogatott jogszabályok előkereshetők. Ehhez nyilván szükség van a jogszabály címére /tárgyára/, számára, fajtájára /tehát hogy rendeletről, utasításról stb.-ről van-e szó/, a közlő folyóirat címére és keltére, továbbá egyéb olyan adatokra, amelyek közelebbi felvilágosítást adnak a jogszabályról /pl. az esetleges hatályon kívül helyező, vagy módosító és kiegészítő jogszabályokra/. Az e célra alkalmas rovatokat szintén rá kell nyomtatni a kártyára.

II.

EGY KONKRÉT JOGSZABÁLY KÓDJÁNAK ELKÉSZÍTÉSE ÉS A LYUKKÁRTYÁRA TÖRTÉNŐ RÁVEZETÉSE

Az alábbiakban vizsgáljuk meg, hogyan történik a gyakorlatban egy jogszabály kódjának rögzítése, illetve a kártyának vagy kártyáknak az elkészítése.

A példának választott 1065/1957./VII.20./ Korm.számú határozat a munkások teljesítménybérézésének irányelveiről rendelkezik. A határozatot elolvasva megállapítható, hogy az érinti a munkabér, munkanormák és a termelékenység c. témákat.

A határozat által szabályozott területet vizsgálva megállapítható, hogy általános jogszabályról van szó, amely valamennyi népgazdasági ágat érint. A megadott adatokból az is kitűnik, hogy a határozatot a Kormány hozta és hogy a kiadás éve 1957.

Ezek után a kódjegyzék alapján kikeresendők a határozat kódszámai. Az egyes fő fogalomcsoportok kódszámainál a könnyebb tájékozódás végett a zóna betűjelét is megadjuk. Ennek figyelembevételével a kódszámok a következők:

<u>Témakörök</u>	A	B	C	D	E	F
Munkabér	1	5	0	2	0	1
Munkanormák	1	5	0	1	0	1
Munkatermelékeny- ség	1	5	0	3	-	-

Népgazdasági ágak

Ipar általában	H	1
Kereskedelem általában	R	1

Kibocsátó szervek

Minisztertanács	H	4
-----------------	---	---

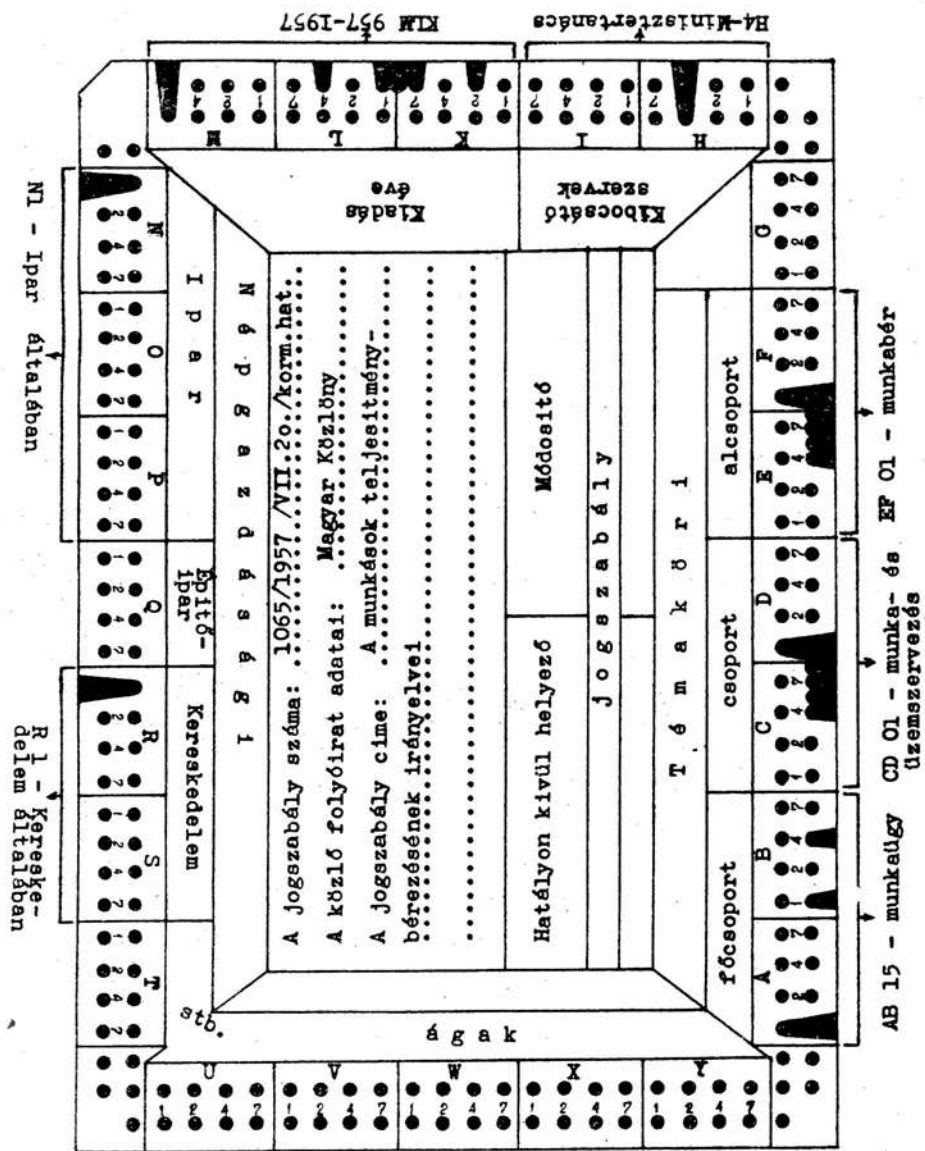
Kiadás éve

1957	K	L	M
	9	5	7

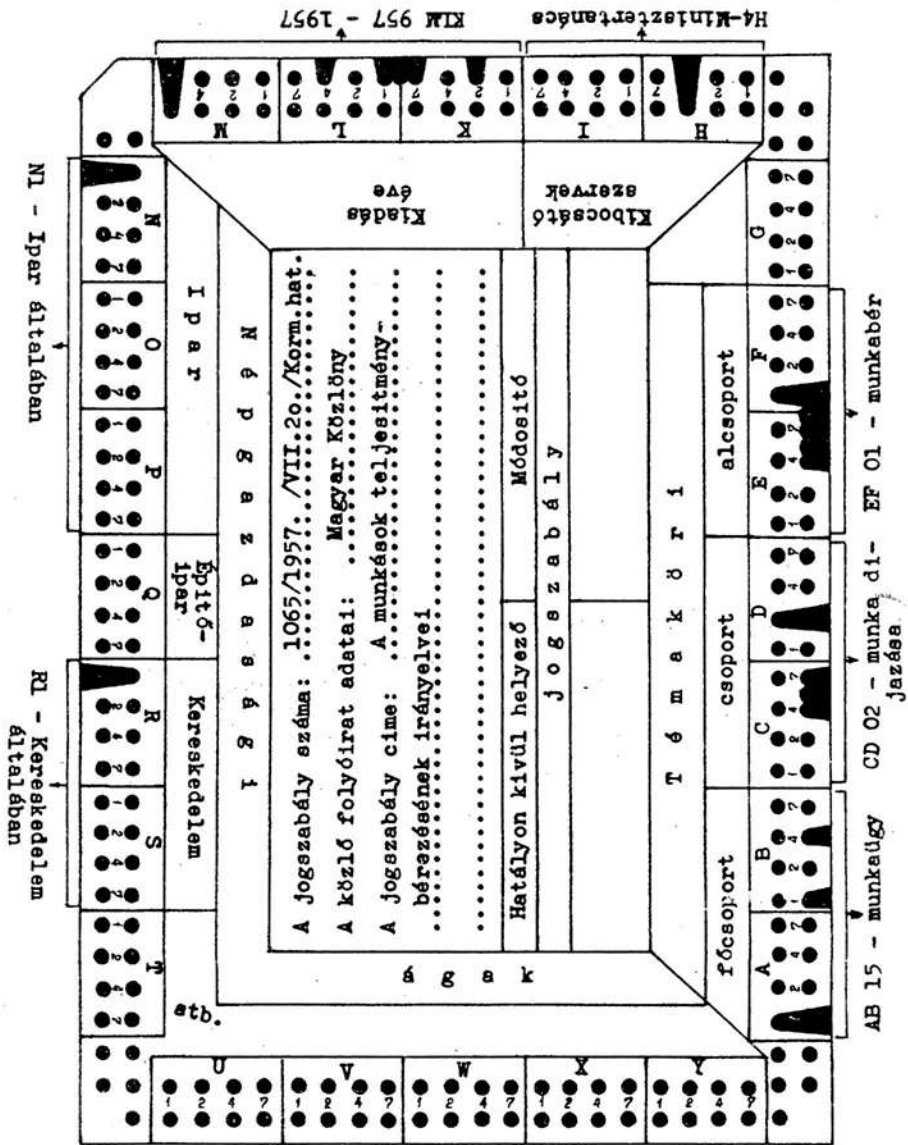
Némi gyakorlat megszerzése után a kódszámok így is jelölhetők:

AB	CD	EF	N	R	H	KLM
15	02	01	1	1	4	957
15	01	01				
15	03	-				

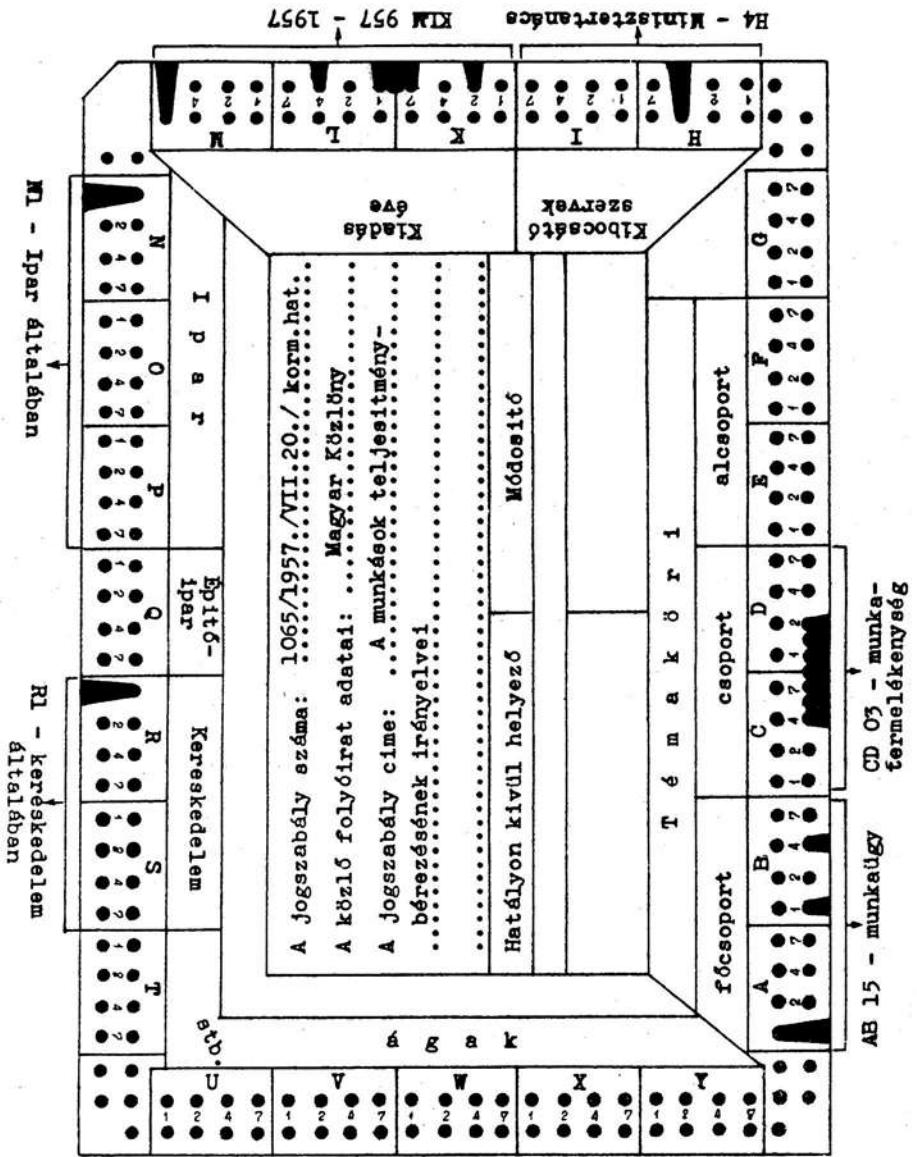
A kódszámokból látható, hogy a jogszabály nyilvántartásához 3 lyukkártya szükséges, minthogy a témaköröknél 3 témánál is megjelöltük a jogszabályt. /Az A-F zónában 3 számsorunk van/. Ebből következik, hogy 3 kártyára felírjuk a jogszabály azon adatait, amelyeket nem hornyolással jelöltünk /cim, határozat száma, a közlő folyóirat adatai, stb./, majd elvégezzük a szükséges hornyolásokat a kódszámok szerint. Természetesen az N-től M-ig terjedő zónában a hornyolások azonosak lesznek, míg az A-F zónában a 3 témának megfelelően változnak. A feldolgozás módját a 10., 11., 12.számú ábra szemlélteti.

10. ábra

11. ábra

12. ábra

III.

A KERESETT JOGSZABÁLYOK KIVÁLOGATÁSA

A válogatást általában a témaköröknél kezdjük, minthogy legtöbb-
szőr az egy bizonyos témával kapcsolatos jogszabályokat keressük. A
kódjegyzékben megnézzük a keresett témakör kódszámát és a válogatógé-
pen e kódszám szerint az összes kártyát átválogatjuk. A kihullott
kártyák tartoznak a keresett témakörhöz. Ha a keresett témakörrel
kapcsolatban nem az összes jogszabályra van szükségünk, tehát az ál-
talunk létesített fő fogalomcsoportok szerint lehetséges a keresett
jogszabályok körének szűkítése, akkor ezek szerint is átválogatjuk
gépünkön a témaköröknél kihullott kártyákat. A válogatást ebben az
esetben is maximum 4 ütemben elvégezhetjük. /A kártyák ugyanis 4 ol-
dalukon lyukperemmel rendelkeznek és az azonos peremen elhelyezett
fő fogalomcsoportok szerinti válogatást egy ütemben végrehajthatjuk.
A példánkban alkalmazott kártya esetében például egy ütemben rendez-
hetők a jogszabályok a kibocsátó szervek és a kiadás éve alapján./

Nyilvánvaló, hogy a négy ütem közül az első veszi igénybe a leg-
több időt, mert itt - amennyiben semmiféle előrendezést nem alkalmal-
zunk - az egész kártyatömeget át kell válogatni. A következő ütemek-
ben már egyre kevesebb a válogatandó kártyák száma, mert mindig csak
a kihullott kártyákat válogatjuk tovább, a gépen fennakadó kártyák-
kal a továbbiakban már nincs dolgunk.

Természetesen a válogatást nem szükséges a témakörökkel kezdeni,
sőt az is előfordulhat, hogy ezt a csoportosítást mellőzzük. /Pl. az
iparra vonatkozóan az 1960-63-ban megjelent minisztertanácsi határo-
zatokat akarjuk kigyűjteni./ Ha azonban témakör szerint is váloga-
tunk, a munkát célszerű ezzel kezdeni, mert így a többi ütemben ke-
vesebb kártyánk lesz. /Legmélyebb bontást ugyanis itt alkalmazunk,
s ebből következik, hogy egy kódszámhoz itt tartozik a legkevesebb
kártya./

Meg kell még említeni, hogy egy jogszabályról csak a témakörök-
nél esik ki egyetlen kártya. Ha a témakörök mellőzésével válogatunk,
egy jogszabályról annyi kártyát kapunk, ahányat a témakörök miatt e-
redetileg készítettünk, t.i. a témakört kivéve az összes többi fő
fogalomcsoportban a jelölés az egy jogszabályról készített kártyákon
azonos.

++*

SZABÓ, B.: Evidenz von Rechtsregeln auf Randlochkarten

Die die verschiedenen Gebiete regelnden Rechtsnormen /vor allen die auf die Arbeit der höheren Stellen bezüglichen, also nicht öffentlichen Beschlüsse/ sind gegenwärtig nicht in entsprechendem Masse in Evidenz, so dass oft sogar eine langwierige Forschungsarbeit nicht genügt, um alle, auf ein gewisses Gebiet oder auf einen bestimmten Themenkreis bezüglichen, sämtlichen Rechtsregelungen aufzufinden. Es ist noch schwieriger zu entscheiden, ob die einzelnen Rechtsnormen noch in Kraft sind oder in der Zwischenzeit modifiziert wurden.

Die Lösung dieses Problems war die Zielsetzung des Ministeriums der Schwerindustrie, als ein Evidenzsystem auf Randlochkarten für Rechtsnormen ausgearbeitet wurde. Dieses System ermöglicht die nach verschiedenen Gesichtspunkten erfolgende Evidenzführung, ohne dass die Karten nach irgendeiner Ordnung im Interesse der Rücksuchbarkeit gruppiert werden müssten. /Eine gewisse Vorsortierung - z.B. nach Jahrgängen - erleichtert natürlich die Recherche./

Das Wesen der Methode besteht darin, dass mit Hilfe des auf Grund der zur Recherche erforderlichsten allgemeinsten Begriffe, bzw. Gruppenbildungsmerkmale /z.B. der durch die Rechtsnorm geregelte Themenkreis, Bereich, Volkswirtschaftszweig, die Rechtsnorm erlassende Stelle, das Jahr der Ausgabe usw./ zusammengestellten Codeverzeichnisses die Rechtsnorm auf einer Randlochkarte in Evidenz genommen wird.

Die Sortierung geschieht durch Verwendung einer Sortiermaschine. Auf diese Weise können etwa 8 bis 10 Tausend Karten wirtschaftlich in Evidenz gehalten werden. Die Zahl der in Evidenz gehaltenen Rechtsnormen ist jedoch geringer, da von einer Rechtsnorm soviel Karten verfertigt werden müssen, wieviel Themenkreise /Finanzwesen, Investitionen, Arbeitswesen usw./ durch die Rechtsnorm geregelt werden. Dies ist zweifellos ein Nachteil des Systems. Da aber die geringe Anzahl /96/ der Lochpaare auf der Karte die Verwendung eines direkten Codes nicht zulässt, musste man ein lochsparendes System

im gegenwärtigen Fall einen additiven Code anwenden.

:':

SZABÓ, B.: Punch card system legal file

The filing system of acts and other legal regulations governing various professional fields /particularly of those concerning the activity of superior bodies, thus intended only for restricted use/ is most unsatisfactory at present, often leading to a failure in attempts to collect all regulations affecting a given field or topic, even after prolonged search. It is even less possible to discover whether the respective regulations are in force or have been amended in the meantime.

The solution of this problem was aimed at by the Ministry of Heavy Industry through the development of a punch card system for filing legal regulations. This method permits filing according to several aspects without demanding, for retrieval purposes, the classification of cards in accordance to any system /prearrangement for example by years will, of course, facilitate retrieval/.

The most essential feature of the method consists of recording the legal regulation on the punch card by means of a code system developed through the definition and specification of the general

concepts or classification data required for retrieval /such as the field and subject matter or national economy branch controlled by the respective regulation, the authorities issuing it, year of publication etc./

Selection is performed by using a sorter which permits the economic registration of about 8000 to 10 000 cards. The number of regulations filed is, of course, less than this figure since each regulation requires the preparation of as many cards as many topics /finances, investment, labour etc./ it controls. This is undoubtedly a drawback of the method. Since, however, the low number of hole pairs /96/ on the cards prevents the employment of a direct code system, a hole saving technique - in this case additive coding - had to be resorted to.

□ □ □

Сабо Б.: Учет юридических правил на картах с краевой перфорацией

Действующая система учета юридических правил, предназначенных для упорядочения различных областей /связанных в первую очередь с работой вышестояющих органов, следовательно не имеющих публичный характер/ уже настолько не удовлетворяет современные требования, что часто даже в результате длительной поисковой работы нельзя собрать все юридические правила, касающиеся определенной области или тематики. Кроме того еще труднее решать вопрос о том, действуют ли еще эти юридические правила, или были уже отменены.

Работники Министерства тяжелой промышленности решили проблему путем разработки системы учета юридических правил на картах с краевой перфорацией. Разработанный ими метод обеспечивает учет этих правил по разным принципам, без необходимости подразделения /группировки/ карт по какой-либо системе в целях их поиска. /Конечно определенная селекция карт, например по годам, облегчит повторный поиск/.

Суть метода заключается в учете юридического правила на карте с краевой перфорацией с помощью списка кодов, разработанного подробным подразделением наиболее общих понятий или группирующих критерий, /например область, тематика или народнохозяйственная отрасль, упорядочиваемая данным юридическим правилом, органы, выдающие юридическое правило, год издания и т.д./ необходимых для поиска карт.

Для отбора карт применяется сортировочная машина. Таким образом обеспечивается рациональный учет 8-10 тыс. карт. Количество учитываемых таким путем юридических правил меньше числа карт в связи с тем, что каждое юридическое правило записывается на столько карт, сколько тематик оно касается /финансовое дело, капитальное вложение, вопросы труда и т.д./. Но так как небольшое количество пар перфораций на каждой карте /96/ исключает возможность применения непосредственного кода, требовалось применять методы, позволяющие с "экономить перфорации, а именно использовались аддитивные коды.

0 0 0 0 0